

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Magdalena Ruta

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- magister filologii polskiej, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1989;
- doktor nauk humanistycznych w dziedzinie literaturoznawstwa, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2001. Tytuł dysertacji: *Dwujęzyczna twórczość literacka. Przypadek Kalmana Segala*. Promotor: prof. dr hab. Krystyna Pisarkowa;

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych:

1990-1999 asystent w Międzywydziałowym Zakładzie Historii i Kultury Żydów
Uniwersytetu Jagiellońskiego;

2000-2002 asystent w Katedrze Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego;

od 2002 adiunkt w Katedrze Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego;

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) osiągnięcie naukowe/artystyczne (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa):

- Monografia:
 1. Magdalena Ruta, *Bez Żydów? Literatura jidysz w PRL o Zagładzie, Polsce i komunizmie*, Wydawnictwo Austeria, Kraków-Budapeszt 2012, ss. 454;
- Cykl jednotematycznych artykułów na temat wybranych aspektów literatury jidysz w powojennej Polsce:
 2. *Yiddish Literature and Communism in postwar Poland: The Poetry of Kalman Segal, Moshe Shklar and Paltiel Tsibulski*, w: *Iggud: Selected Essays in Jewish Studies*, t. 3:

M. Ruta

- Languages, Literatures, and Arts*, red. T. Alexander et al., World Union of Jewish Studies, Jerusalem 2007, s. 35-56.
3. *Jidyszkajt w PRL, czyli dawne i nowe opowieści Lili Berger*, „Midrasz. Pismo Żydowskie” 2008, nr 10, s. 22-26.
 4. *The Image of Homeland in the poetry of Polish Jews Rescued in the East (1939-1949)*, w: *Jews and Slavs*, t. 21: *Jews, Poles and Russians: Jewish-Polish and Jewish-Russian Contacts*, red. W. Moskovich, I. Fijałkowska, Center for Slavic Languages and Literatures at the Hebrew University of Jerusalem, Institute of Slavic Philology at Gdańsk University, Jerusalem-Gdańsk 2008, s. 151-172.
 5. *The Principal Motifs in Yiddish Literature in Poland (1945-1949): Preliminary Remarks*, w: *Under the Red Banner: Yiddish Culture in the Communist Countries in the Post-War Era*, red. E. Grözinger, M. Ruta, Harrasovitz Verlag, Wiesbaden 2008, s. 165-183.
 6. *Tematyka literatury jidysz w latach 1945-1949. Rekonesans badawczy*, w: *Nusech Pojln. Studia z dziejów kultury jidysz w powojennej Polsce*, red. M. Ruta, Austeria, Kraków-Budapeszt 2008, s. 247-276.
 7. „Przez cień i blask”. *Twórczość poetycka Binema Hellera w Polsce Ludowej (1947-1957)*, w: *Żydzi i judaizm we współczesnych badaniach polskich*, t. IV, red. K. Pilarczyk, Wydawnictwo Antykwa, Kraków 2008, s. 407-422.
 8. *A Tale of the Murdered Shtetl: The Image of the Shtetl in Yiddish Literature in Post-war Poland*, „European Judaism. A Journal for the New Europe” 2009, z. 42, nr 2, s. 129-144.
 9. „Słyszę oczyma, widzę palcami, czuję ciałem pozbawionym skóry.” *Poezja Hadasy Rubin z lat 1953 –1957*, w: *Nieme dusze? Kobiety w kulturze jidysz*, red. J. Lisek, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010, s. 257-279.
 10. *Tu jest nasza Jerozolima – Jerozolima obląkanych. O pisarstwie Kalmana Segala*, w: *Ślady obecności*, red. A. Molisak, S. Buryła, TAIWPN UNIVERSITAS, Kraków 2010, s. 187-212.
 11. *Literatura miejscem negocjowania tożsamości? Obraz relacji polsko-żydowskich w pisarstwie Kalmana Segala na tle literatury jidysz*, w: *Żydowski Polak, polski Żyd. Problem tożsamości w literaturze polsko-żydowskiej*, red. A. Molisak, Z. Kołodziejka, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2011, s. 112-127.

M. Ruta

b) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Żydowska literatura w języku jidysz ma za sobą niemal tysiącletnią historię. Ważną cezurą w jej rozwoju była II wojna światowa, w czasie której z około 11 milionów Żydów, posługujących się na co dzień językiem jidysz, zginęło ponad połowę (w tym ponad 3 mln Żydów polskich). Po Zagładzie największe ośrodki życia literackiego przeniosły się z terenu Europy Środkowo-Wschodniej do Europy Zachodniej, Stanów Zjednoczonych oraz Izraela. Panuje powszechny pogląd, że poza Związkiem Radzieckim w Europie Środkowo-Wschodniej niewiele się działo po wojnie. Tymczasem w Polsce przez ponad dwadzieścia lat rozwijał się niewielki, ale prężny ośrodek żydowskiego życia. Tworząca go społeczność składała się z garstki tych, którym cudem udało się przeżyć Zagładę w Polsce, oraz ze zdecydowanej większości tych, którzy przetrwali okres wojny w ZSRR. Zaraz po zakończeniu wojny podjęły działalność grupy teatralne, zaczęły się ukazywać liczne tytuły prasowe w trzech językach (po polsku, w jidysz i po hebrajsku), a wydawnictwa publikowały literaturę tworzoną przez Żydów mieszkających w Polsce. Celem mojej książki była analiza literackiej odpowiedzi polskich Żydów na Zagładę, relacje z Polską oraz komunizm.

Tytuł książki *Bez Żydów?* zawiera informację o kierunku moich poszukiwań zmierzających do odpowiedzi na następujące pytania: Jak wyglądała powojenna Polska bez bogatego żydowskiego życia? Czy rzeczywiście zagłada wielu milionów Żydów oznaczała również zagładę ich kultury? Jaka była odpowiedź ocalałych na traumę Holokaustu? Jak w świetle literatury ułożyły się relacje polsko-żydowskie w czasie wojny i zaraz po niej? Czy przez dwadzieścia lat po wojnie kultura żydowska rozwijała się, czy też słabła, nękana ograniczeniami wprowadzanymi przez władze komunistyczne w Polsce? Czy komunizm, zwalczający nacjonalistyczne separatyzy, zdołał zniwelować odrębność żydowskiej kultury? Czy polscy Żydzi komuniści, zgodnie z diagnozą Juliana Strykowski, przestawali być Żydami? Co oznaczało dla ocalałych być polskim Żydem po Zagładzie?

Książka *Bez Żydów? Literatura jidysz w PRL o Zagładzie, Polsce i komunizmie* przynosi najpełniejszy, jak dotąd, opis działającego w powojennej Polsce środowiska literackiego polskich Żydów oraz tworzonej przez nich literatury. Zawarłam w niej ogólne informacje na temat warunków społeczno-politycznych, w jakich żyli i tworzyli pisarze języka jidysz, a także na temat ich reakcji na ograniczenia i zmiany (głównie o charakterze politycznym), jakie zachodziły w Polsce w latach 1945-1968. Z kolei analiza tekstów literackich pozwoliła prześledzić przemiany, jakim podlegała literatura pod wpływem

Mente

konkretnych okoliczności historycznych, a także wyodrębnić tematy, jakie wówczas najchętniej podejmowała.

Ustaliłam, że najliczniejsza w okresie powojennym grupa pisarzy tworzących w jidysz przebywała na terenie Polski w drugiej połowie lat czterdziestych (około 70 osób). Mimo że środowisko pisarskie było zagrożone emigracją (z powodu Zagłady, przemian politycznych, trudności materialnych, ale też przejawów antysemityzmu), to właśnie na tamten czas przypadała największa swoboda wypowiedzi i wszelkiej aktywności kulturalnej. Wtedy to ukazywały się teksty literackie najbardziej zróżnicowane pod względem stylistycznym, tematycznym i ideologicznym, aczkolwiek trzeba przyznać, że ogólny poziom twórczości literackiej był nierówny. Okres ten zakończył się wraz z zaostrzeniem kursu politycznego w drugiej połowie roku 1948, co zbiegło się z emigracją większości pisarzy. W Polsce pozostała grupa twórców pozytywnie nastawionych do zachodzących przemian. Sytuacja, w jakiej ocalali próbowali odbudować życie kulturalne w języku jidysz, była zupełnie różna od warunków panujących przed wojną: jej ramy wyznaczała z jednej strony konieczność konfrontacji z zagładą prawie całego narodu, a z drugiej – wyodrębnienie się środowiska o niemalże jednolitym światopoglądzie (w miejsce pluralistycznej społeczności żydowskiej okresu międzywojennego). Próbę budowy socjalistycznej kultury jidysz popierały władze państwa polskiego, przejmując finansową opiekę nad wszystkimi jej instytucjami. Spowodowało to silne uzależnienie kultury od polityki. Poparcie twórców dla komunizmu wyrażało się m.in. w aprobacie tej zależności, co widać zwłaszcza w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych. Dopiero od roku 1956 literatura jidysz ponownie nabiera indywidualnych rysów, stając się medium, dzięki któremu twórcy wyrażają siebie na tyle swobodnie, na ile to możliwe w ustroju socjalistycznym.

Zasadniczą część książki stanowi analiza tekstów literackich w kontekście oddziaływania trzech zasadniczych determinant: Zagłady, relacji z Polakami i Polską oraz komunizmu. Badanie tekstów napisanych w czasie wojny oraz tuż po niej (1945–1949) dowodzi w sposób niepodważalny, jak wielką traumą dla ocalałych na Wschodzie były wieści o zagładzie Żydów dokonującej się w Polsce, a także jakim szokiem zareagowali, wracając po wojnie do opustoszałych polskich miast. „Obserwacja” literatury pozwoliła zapoznać się z wewnątrz-żydowskim dyskursem na temat „hańbiącej” bierności ofiar nazizmu, którym ocalali przeciwstawiali jednostki aktywnie walczące z Niemcami. Ważną częścią dokonanych analiz jest rekonstrukcja przemian, którym pod wpływem doraźnej polityki (zwłaszcza w okresie stalinizmu) ulegała transmitowana przez literaturę pamięć o zgładzonym narodzie.

M. Kute

Następnym ważnym zagadnieniem, któremu poświęcam sporo uwagi, jest literacka odpowiedź ocalałych na sam fakt urodzenia się w Polsce i życia razem z innymi Polakami czy może raczej obok nich. Analizuję przemiany, jakim podlega wizja relacji polsko-żydowskich oraz portret Polaków w zależności od tematu (czasy II Rzeczypospolitej, sytuacja bieżąca) i okresu, z którego pochodzi opisywana literatura. Jak można się domyślać, najbardziej dramatyczne obrazy pojawiają się w utworach omawiających trudne relacje polsko-żydowskie w latach okupacji oraz tuż po wojnie. Obojętność, a nawet niechęć części polskich sąsiadów, była tak bolesna dla ocalałych, że temat ten powracał nawet w socrealizmie, chociaż wówczas panowała atmosfera najmniej sprzyjająca dyskusjom o polskim antysemityzmie. Tym bardziej więc nie dziwi, że temat ten powrócił w reakcji na wystąpienia antysemickie roku 1956 oraz w okresie antyżydowskiej kampanii lat 1967–1968. Na tle gorzkich refleksji zapisanych w literaturze całego okresu ciekawie wypada obraz relacji polsko-żydowskich w prozie lat sześćdziesiątych, będący zapisem doświadczeń indywidualnych, poczynionych w kręgu przyjaciół czy rodziny, a tym samym w większości pozytywnych. Efektem przeprowadzonych analiz jest również rekonstrukcja oblicza ojczyzny: innego w twórczości uciekinierów tułających się w czasie wojny po dalekich drogach sowieckiego imperium, innego w utworach pisanych po powrocie do ruin żydowskiego świata, w którym ocalałych witają niechętne spojrzenia polskich współobywateli, a jeszcze innego w okresie socrealistycznego „raju” czy też w przełomowej chwili odwilży i marcowej konfrontacji z upiorami antysemityzmu.

Trzecim tematem, którego eksploracja wyznaczyła kierunek moim badaniom, była analiza utworów pod kątem formatywnego oddziaływania komunizmu na tożsamość opisywanych pisarzy żydowskich. Starłam się znaleźć odpowiedź na pytanie, jakimi cechami miał charakteryzować się tzw. „nowy człowiek żydowski”, a także jak miał wyglądać świat, w którym on żył. Lektura programowych dzieł pisarzy komunistycznych pozwoliła też zaobserwować, czy i w jaki sposób polscy komuniści żydowscy potrafili znaleźć kompromis między wykluczającymi się wzajemnie komunistycznym internacjonalizmem a swoim przywiązaniem do kultury jidysz. Okazuje się, że nie wszystkim się to udało, a wielu z nich nawet – uświadomiwszy sobie w okresie odwilży kruchość podstaw, na jakich budowali swoją wiarę w komunistyczny raj pod wodzą nieomylnego Stalina – z entuzjazmem ponownie skierowało swoje zainteresowania ku tradycyjnej kulturze żydowskiej.

Ostatnim zagadnieniem, będącym niejako podsumowaniem wcześniejszych wątków, jest analiza literatury ocalałych jako świadectwa ich problemów z tożsamością po Zagładzie. Sygnalizuję m.in. istnienie zaświadczonej przez teksty literackie różnicy między

doświadczeniem ocalałych na Wschodzie a ocalałych w Polsce, piszę o strachu przed ujawnieniem pochodzenia, o zerwanym przekazie pokoleniowym i problemach z samoidentyfikacją zarówno „dzieci Holocaustu”, jak i dorosłych ofiar nazizmu. Podejmuję również próbę rekonstrukcji zapisanego w literaturze projektu świeckiej kultury jidysz, która, pozostając przez całe dwudziestolecie pod silnym wpływem doświadczenia Zagłady, ulegała radykalnym przemianom zależnie od zmieniającej się sytuacji politycznej w naszym kraju. Przemiany te ukazuję, posługując się takimi kategoriami określającymi tożsamość kulturową ocalałych jak: język, tradycja literacka, folklor oraz współczesny Izrael.

Pracując nad książką *Bez Żydów? Literatura jidysz w PRL o Zagładzie, Polsce i komunizmie*, opublikowałam również szereg artykułów poświęconych sylwetkom poszczególnych pisarzy jidysz, tworzących w powojennej Polsce: Lili Berger, Hadasie Rubin, Binemowi Hellerowi, Mojszemu Szklarowi, Paltielowi Cybulskimu oaz Kalmanowi Segalowi (w kontekście tematyki jego dwujęzycznej twórczości). Ponadto w kilku tekstach dokonałam ogólnej charakterystyce tematów podejmowanych przez polską literaturę jidysz w latach 1945-1968, a zwłaszcza tuż po wojnie i w okresie socrealizmu. Książka *Bez Żydów?* zawiera niewielkie fragmenty niektórych artykułów (zob.: lista publikacji, pozycje nr 2-7, 9-10), a trzy z nich trafiły do niej w całości (nr 8 i 11).

Zgodnie z intencjami, jakie towarzyszyły mi w trakcie wieloletnich badań, zadaniem książki *Bez Żydów? Literatura jidysz w PRL o Zagładzie, Polsce i komunizmie*, a także cyklu jednotematycznych publikacji poświęconych twórcom literatury jidysz oraz podejmowanej przez nich problematyce, jest prezentacja nieznanego i nieopisanego dotąd zjawiska, ale także:

- przywrócenie Polakom i Żydom pamięci o dorobku literackim środowiska twórców, które było aktywne w Polsce w latach 1945-1968;
- zaznajomienie odbiorców polskich z literackim obrazem relacji polsko-żydowskich oraz tekstową reprezentacją Polski, jaka została utrwalona w literaturze jidysz powstałej w naszym kraju;
- przybliżenie odbiorcom żydowskim, zwłaszcza mieszkającym poza granicami Polski (w tym również osobom przekonanych o niewielkiej wartości literatury powstającej w socjalizmie) wiedzy o różnorodności tematycznej i nierzadko wysokiej jakości dzieł powstałych w PRL;

- pokazanie, jak wielki negatywny wpływ na psychikę ocalałych – nawet tych, którzy przetrwali na Wschodzie – miała Zagłada oraz antysemickie nastroje w powojennej Polsce;
- zaświadczenie o tym, że to właśnie Zagłada była czynnikiem, który wzmocnił więź ocalałych z narodem żydowskim, stając tym samym na przeszkodzie pełnej identyfikacji większości twórców o przekonaniach lewicowych z dogmatycznymi wymogami komunizmu.

Mam nadzieję, że wspomniane publikacje nie tylko wzbogacą wiedzę zainteresowanych odbiorców, ale również przyczynią się do budowania dobrych relacji polsko-żydowskich w oparciu o prawdę i wzajemne poszanowanie.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych):

Zaraz po podjęciu pracy na stanowisku asystenta w Międzywydziałowym Zakładzie Historii i Kultury Żydów w Polsce UJ zostałam włączona do grona osób opracowujących kolejne tomy bibliografii judaików polskich. Zajmowałam się przede wszystkim opracowaniem materiałów w języku jidysz. Efektem tych prac był mój udział w publikacji pięciu tomów bibliografii (nr 63-67).

Za istotny wkład w rozwój badań naukowych nad pograniczem literatury jidysz i polsko-żydowskiej uważam swoje badania nad twórczością dwujęzycznego pisarza polskiego Kalmana Segala (1917-1980). Prozatorska twórczość tego pisarza składa się w dużej mierze z autoprzekładów, które w warstwie fabularnej pozostają takie same, jednak różnią się znacznie w szczegółach. Analiza i porównanie polsko-jidyszowych dwutekstów dowiodły, że Segal miał ambiwalentny stosunek do obu swoich języków. Wyrażało się to np. w innym sposobie ujmowania rzeczywistości w każdym z nich. W tekstach jidysz dominuje atmosfera swojskości, gdyż jidysz jest językiem przestrzeni domowej, a świat postrzegany przez jego pryzmat ma zamazane, nieostre kontury. Natomiast świat opisywany w tekstach powstałych w języku polskim jawi się jako bardziej skomplikowany: jest bogatszy zarówno w przedmioty fizyczne, jak i wydarzenia. Strategia przyjęta przez pisarza ewidentnie skierowana była na usprawnienie komunikacji z odbiorcą polskim, gdy tymczasem w tekstach jidysz autor pozwalał sobie na pewną eliptyczność możliwą tylko dzięki więzi komunikacyjnej z odbiorcą żydowskim. Język polskich opowiadań jest bogatszy, bardziej ozdobny, pisarz dbał o stylistykę, dynamizował tempo utworów i konkretyzował obrazy. Projektowany odbiorca polski to człowiek wykształcony i wymagający, podczas gdy odbiorca żydowski to człowiek

prosty i nieuczony. Ponadto w tekstach polskich często pojawia się komentarz precyzujący zamiar autorski. Wszystkie te różnice świadczą o podjętym przez Segal wysiłku nawiązania kontaktu z odbiorcą polskim i o próbie zdobycia jego przychylności, potwierdzając dostrzeżony na poziomie metatekstowym ambiwalentny stosunek pisarza do języka jidysz oraz do własnego żydostwa. Ambivalencja ta staje się zrozumiała, gdy spojrzymy na nią w kontekście historycznym zarówno dwudziestolecia międzywojennego, jak i powojennego (pisarz wyjechał z Polski po wydarzeniach marcowych roku 1968). Okaże się wówczas, że to właśnie antysemityzm uniemożliwiał ludziom takim jak Segal pozytywną identyfikację zarówno z własną żydowskością, jak i polskością. Wyniki badań nad dwujęzyczną twórczością tego pisarza zaprezentowałam w pracy doktorskiej, która ukazała się drukiem jako książka *Pomiędzy dwoma światami. O Kalmanie Segalu* (Kraków 2003; nr 12). Towarzyszył jej szereg artykułów omawiających szczegółowe zagadnienia związane z tematem literackiej dwujęzyczności i tożsamości Żydów w powojennej Polsce (nr 17-21, 23-24, 30-31).

Równolegle do zainteresowań pograniczem literatur polskiej i jidysz prowadziłam badania dotyczące poszczególnych pisarzy czy też tematów obecnych w literaturze języka jidysz. Efektem tych prac były zarówno wykłady, jak i publikacje poświęcone twórczości: H.E. Kreitman, I.B. Singera i J. Burga, motywom chasydzkim w literaturze jidysz, obrazowi Budy – legendarnej siedziby Związku Pisarzy i Dziennikarzy Żydowskich – we wspomnieniach jej bywalców, czy wreszcie analizie istniejących słowników polsko-jidyszowych (nr 26-28, 32, 36 i 57).

Zgłębianie wiedzy na temat powojennej historii Żydów w Polsce, poznawanie tworzonej przez nich literatury, jak również kwerenda miesięcznika kulturalno-literackiego „Idisze Szriftn” (1946-1968) pozwoliły mi na opisanie samego czasopisma (nr 25 i 29) oraz sporządzenie ogólnej charakterystyki kultury żydowskiej i przemian, jakim podlegała w ciągu powojennego dwudziestolecia (artykuł *Kultura jidysz po II wojnie światowej* napisany razem z J. Nalewajko-Kulikov: nr 35). Dokonałam również opisu przemiany jakościowej, jaka się dokonała po roku 1968, kiedy to tworzoną przez Żydów kulturę jidysz zaczęła zastępować „kultura o Żydach”, tworzona – zwłaszcza po przemianie ustrojowej roku 1989 – przez nie-Żydów (artykuł *Od kultury żydowskiej do kultury o Żydach* napisany wraz z M. Adamczyk-Garbowską: nr 33). Ważnym wkładem w rozwój badań nad związkami literatur polskiej i jidysz, powstałymi na tej samej ziemi i pod wpływem tych samych lub podobnych uwarunkowań, jest artykuł (*Literatura polska i literatura jidysz wobec Zagłady* napisany wraz z M. Adamczyk-Garbowską: nr 34) analizujący reakcję literatur polskiej i jidysz na Zagładę,

który został – podobnie jak dwa poprzednie artykuły – opublikowany w pionierskim tomie *Następstwa zagłady Żydów. Polska 1944-2010* (red. F. Tych, M. Adamczyk-Garbowska, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011). Angielska wersja tych artykułów ukaże się w anglojęzycznym wydaniu tomu, przygotowywanym do druku przez Instytut Yad Vashem w Jerozolimie.

W kręgu zainteresowań tym samym okresem i tym samym materiałem literackim mieszczą się również moje badania poświęcone rekonstrukcji obrazu kobiet i kobiecości w powojennej literaturze jidysz (nr 38-39), analiza zafałszowanego przez socrealistyczną cenzurę sposobu czytania tekstów literackich (na przykładzie opowiadania Szolem Alejchema: nr 61), jak również analiza profilu książek publikowanych w latach 1947-1968 przez wydawnictwo Idisz Buch (nr 62). Ponadto na publikację czekają teksty poświęcone odpowiedzi poetów języka jidysz na Zagładę, literackim dyskusjom nad żydowską obecnością w tużpowojennej Polsce oraz analizie całego dorobku poetyckiego H. Rubin (nr 40-42).

Za niezmiernie ważny wkład w pogłębienie wiedzy na temat dziejów kultury jidysz po 1945 roku w Europie Środkowo-Wschodniej uważam przygotowanie dwóch tomów: *Nusech Pojln. Z dziejów kultury jidysz w powojennej Polsce* (pod moją redakcją: nr 14) oraz *Under the Red Banner: Yiddish Culture in the Communist Countries in the Post-War Era* (zredagowany we współpracy z Elvirą Groezinger: nr 15). Oba zawierają materiały z konferencji poświęconej kulturze jidysz w krajach bloku komunistycznego (która odbyła się z mojej inicjatywy w Katedrze Judaistki UJ jesienią 2006 roku). Zwłaszcza tom poświęcony Polsce pełni do dzisiaj istotną rolę informacyjną dla badaczy kultury jidysz polskich Żydów, ponieważ jest jedynym opracowaniem takich zagadnień jak: prasa jidysz we wspomnieniach jej twórców („Folks-Sztyme” i „Nasz Głos”), wydawnictwo Idisz Buch, repertuar teatru żydowskiego w latach 1946-1956, przekłady literatury jidysz na język polski, twórczość L. Olickiego, tużpowojenna emigracja pisarzy żydowskich, współpraca polskich i radzieckich twórców języka jidysz i in.

Chciałabym również podkreślić znaczenie opracowanego przeze mnie zbioru materiałów z konferencji „Perspektywy rozwoju jidysz w Polsce” (która odbyła się z mojej inicjatywy jesienią 2009). Zawiera on pierwszy w powojennej Polsce przegląd najważniejszych inicjatyw związanych z nauczaniem i studiami nad językiem jidysz (przegląd ośrodków nauczania jidysz, spis powstałych prac naukowych, przewodnik po internetowych stronach edukacyjnych, wstępna bibliografia publikacji naukowych o literaturze, języku i kulturze jidysz za ostatnie 30 lat) oraz projekty materiałów do dalszych studiów na językiem i jego kulturą, m.in. projekt podręcznika do historii literatury oraz antologii literatury (nr 60).

Wreszcie na samym końcu chciałabym zatrzymać się przy niezwykle ważnej dla mnie części mojej działalności zawodowej, jaką jest praca translatorska (przekłady fragmentów prozy Ch. Gradego, I. Bashevisa Singera, K. Segala, H.E. Kreitman, J. Burga i in.: nr 13, 69-80). Z punktu widzenia moich badań nad literaturą jidysz w powojennej Polsce szczególnie istotna jest edycja dwujęzycznej (jidyszowo-polskiej) antologii *Nie nad rzekami Babilonu. Antologia poezji jidysz w powojennej Polsce* (nr 16), w której prezentuję 133 teksty 24 poetów języka jidysz (utwory te, w większości w moim przekładzie, zostały poprzedzone wstępem mojego autorstwa). Jest to pierwsza na świecie tak obszerna edycja prezentująca nieznaną współczesnemu czytelnikowi powojenną twórczość polskich Żydów. Antologia została wzbogacona wstępem, przypisami i biogramami twórców w języku angielskim, co umożliwi korzystanie z niej odbiorcom spoza Polski.

Na marginesie mojej zasadniczej pracy naukowej pozostaje działalność popularyzująca naukę poprzez hasła encyklopedyczne poświęcone życiu i twórczości pisarzy jidysz (nr 53-54), sprawozdania z konferencji i seminariów judaistycznych (nr 45-46, 48, 50-51), wstępy (nr 52, 56), oraz recenzje (nr 43-44, 47, 49, 55, 58-59). Poza tym zajmuję się również tłumaczeniem z języka niemieckiego, m.in. przełożyłam dwa opracowania wprowadzające w problematykę judaizmu (nr 81-86).

Magdalena Rute